

ARCHIV NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE

JAN SMETANA
(* 1918 - † 1998)

Inventář osobního fondu

Časové rozmezí: 1943–1991

Značka fondu: 143

Číslo evidenčního listu NAD: 162

Evidenční číslo inventáře: 120

Zpracovala: Lucie Večerníková

Místo: Praha 2016

Jan Smetana (1918-1998)

Jan Smetana, významný český moderní malíř, se narodil 3. října 1918 v Praze na Smíchově. Jeho otec byl hydrolog, jeden ze zakladatelů Výzkumného ústavu hydrologického a hydrodynamického T. G. Masaryka. Jeho matka byla absolventkou konzervatoře a ředitelkou penzionu v Krči. V Janových pěti letech se celá rodina přestěhovala do Střešovic. Od roku 1928 začal Jan Smetana studovat československou státní reálku v Praze 7. Již v tomto útlém věku pravidelně navštěvoval galerie a výstavní síně. V roce 1936 úspěšně složil maturitní zkoušku a rozhodl se pro studium profesury výtvarné výchovy na fakultě architektury, které fungovala při ČVUT v Praze. Zde byli jeho učitelé Oldřich Blažíček, Karel Pokorný a Cyril Bouda. Docházel i k Vincenci Kramářovi na prohlídky jeho soukromých sbírek. Během tohoto období se již sám pokoušel malovat i mimo program školního studia.

Dne 17. listopadu 1939 byl Jan Smetana zatčen gestapem a deportován do koncentračního tábora Sachsenhausen, z něhož byl propuštěn 20. dubna 1940. Poté pracoval jako výpomocný učitel kreslení na gymnáziu v Ostrovní ulici až do doby, než byl ústav uzavřen. Roku 1941 začal studovat na Uměleckoprůmyslové škole v ateliéru u profesora Antonína Strnadela, kde ale vydržel pouhý jeden rok. Po osvobození Československa dokončil vysokou školu a nastoupil jako odborný asistent profesora Martina Salcmana v ústavu malby na Pedagogické fakultě Karlovy univerzity v Praze. Odtud odešel v roce 1950, aby se mohl plně věnovat jen vlastní tvorbě. Roku 1967 nastoupil jako pedagog na Akademii výtvarných umění v Praze, kde se ujal speciálního ateliéru pro figurální a krajinářskou malbu. Ke dni 31. 12. 1983 ukončil na vlastní žádost pedagogickou činnost na AVU. O tři roky ukončil svou činnost na AVU úplně kvůli narůstajícím rozdílným názorům mezi ním a nově přichozími studenty. Uchýlil se znovu do klidu svého ateliéru a věnoval se již jen vlastní tvorbě.

Jan Smetana byl členem Skupiny 42. Tato skupina se začala formovat kolem roku 1941, kdy se její budoucí členové začali scházet u Jana Smetany v jeho ateliéru. Zde také dne 27. listopadu 1942 Skupina 42 oficiálně vznikla. Smetana byl dále členem Výtvarného odboru Umělecké besedy v Praze a Sdružení českých umělců grafiků Hollar. Roku 1956 byl zvolen předsedou výboru Českého fondu výtvarných umělců a o rok později se stal členem Skupiny 58. Poprvé vystavoval společně se Skupinou 42 roku 1943 v Nové Pace. První samostatnou výstavu pořádal v roce 1948 v Topičově salónu v Praze.

V roce 1937 Smetana poprvé navštívil Paříž u příležitosti Světové výstavy. Sem se vrátil opět v létě roku 1946, kdy navštívil George Braqua a Alberta Giacomettiho v jejich ateliérech. V roce 1955 mnoho cestoval. Navštívil ostrovy Bali a Jáva, potom Indii, Pákistán a SSSR. Roku 1967 se dostal na studijní pobyt do Alžíru a Paříže.

U příležitosti svých 50. narozenin byl jmenován zasloužilým umělcem a řádným profesorem Akademie výtvarných umění v Praze. U příležitosti umělcových šedesátin uspořádal Svaz českých výtvarných umělců výstavu s názvem Jan Smetana, výběr z díla 1941-1978. Po Smetanově smrti se uskutečnila výstava jeho děl v Severočeské galerii výtvarného umění v Litoměřicích roku 2006. Jan Smetana zemřel 6. dubna 1998 v Praze

Jan Smetana byl ve své tvorbě velmi inspirován prostředím, v němž vyrůstal. Tímto místem byla Praha – město plné zákoutí a panoramat. Raná díla jeho tvorby jsou charakteristická věcným pohledem a lineární stavbou. Od zobrazování konkrétních zákoutí se postupně odpoutával k zobrazování města jako takového, především jeho periférií. Ve struktuře malby docházelo k ustupování důležitosti linie, k pozvolnému uvolňování a spontánnějšímu projevu prostoru, včetně odlehčení barevných odstínů. Byl stále více ovlivňován světlem, které pro něj bylo jedním z hlavních veličin vnímání a zobrazování. Při zachycování měst a městského prostředí nezůstal Jan Smetana pouze u Prahy, ale inspirací mu byl také pobyt v Paříži. Jan Smetana byl mnohokrát zaujat konkrétním tématem, kterému se věnoval jak v kresbě, tak i v grafice. Jedním z takových bylo i téma plynových lamp. V tomto případě byl Smetana velmi

fascinován především světlem, které tato lampa vydávala. Toto světlo na něj působilo mnohem intenzivněji a kouzelněji než klasické osvětlení. Dalším stěžejním tématem u něj byl jarní déšť. Zde si Smetana velmi pohrával s možnostmi hry jemných barev, prosvětlených pročištěným vzduchem. Ve všech dílech Smetany je ale stále velmi patrná geometrie nebo alespoň některé její prvky. V padesátých letech, v době silného ideologického tlaku, se Smetana věnoval malbě klasické krajiny. Ovšem toto nebyl směr a témata, s nimiž by se Smetana vnitřně ztotožňoval. V šedesátých letech se jeho malba stala sytější a hutnější. Kresba a kontura pomocí černých a jiných velmi tmavých odstínů u něj dominovala. V sedmdesátých letech se silným tématem jeho tvorby stala jeho zahrada. Můžeme zde pozorovat bohatou barevnou škálu, nový způsob kladení barevných polí. Obrazy z tohoto období jsou velmi dynamické a plné energie. U tvorby Jana Smetany je velmi zajímavá také jeho inspirace hudbou a literaturou. Přesto, že Smetana byl malíř a výtvarník, byl i velkým milovníkem vážné hudby. Při tvorbě ve svém ateliéru poslouchal skladby hudebních velikánů (například Igor Stravinskij nebo Leoš Janáček). Od poloviny roku 1978 začala jeho tvorba nabírat zcela nové rozměry. Jeho plátina začala být dynamičtější. Jeho rukopis akčnější a barevná škála začala obsahovat výraznější a jasnější barvy. V tomto období začínal opět zesilovat podíl kresby. Tu kombinoval s koláží nebo tvořil koláže samotné. V osmdesátých letech se u něj opět velmi projevuje vliv kresby a je zde silně zastoupena technika obtisku. Smetana velmi často obtiskoval čistou látku na vrstvu barvy nanesenou na plátno. V devadesátých letech prosazoval důraz na sytost barvy v jejich základních odstínech. Velmi velký podíl v jeho tvorbě v tomto období nesou obrazy s černým pozadím, z nichž jasně vystupují barevné plochy, figury, předměty a symboly.

Literatura

Laudová Věra, *Obraz města v současném malířství*, Praha 1978

Marco Jindřich, *O grafice*, Praha 1981

Petrová Eva, *Jan Smetana*, Praha, 1987

Petrová Eva, *Skupina 42*, Praha 1998

Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Jana Smetany byl do Archivu Národní galerie v Praze získán darem od Marie Smetanové v roce 2003.

Archivní charakteristika fondu

Převážnou většinu fondu tvoří skupina třiceti deníků, psaných Janem Smetanou v letech 1965 až 1991. Zachoval se i deník se zápisy z let 1943-1945. Texty přinášejí nejen osobní výpovědi představitele českého moderního umění, ale také z nich lze čerpat informace o jeho tvorbě a umělcích Skupiny 42, stejně jako z přijaté korespondence, která se však dochovala pouze velmi skromně.

Záznam o uspořádání fondu a sestavení pomůcky

Inventář byl vytvořen v souladu se Zásadami pro zpracování osobních archivních fondů a pro psaní jejich inventářů, platných ve shodě s prováděcí vyhláškou č. 645 zákona č. 499/2004 Sb. O archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. Fond zpracovala Lucie Večerníková v roce 2016. Je uložen pod přírůstkovým číslem AA 3892.

Inv. č.	Obsah	Počet ks/ll	Časový rozsah	Př. č. AA	Č. kart.
Korespondence přijatá – jednotlivci					
1	Bauch Jan Praha, 29. 11. 1978	1 list	1978	3892	1
2	Beneš Vincenc Praha, 16. 2. 1953 Praha, 8. 2. 1968 Praha, 1. 3. 1973, přiložena obálka	3 ll 1 ob.	1953-1973	3892	1
3	Halas František [Praha, 3. 11. 1947] (dopisnice)	1 list	1947	3892	1
4	Chalupecký Jindřich – Hauková Jiřina b. m., 22. 11. 1979 b. m., 13. 2. 1980 b. m., 6. 1. 1981 b. m., 10. 1. 1983	4 ll	1979-1983	3892	1
5	Šíma Josef [Paris (Paříž)], 29. 7. 1964, přiložena obálka	1 list 1 ob.	1964	3892	1
6	Zrzavý Jan Praha, 1. 1. 1952 (pohlednice)	1 list	1952	3892	1
Rukopisy – vlastní					
7	Deník (12. 10. 1943 – 19. 8. 1945)	1 kus	1943-1945	3892	1
8	Deník (7. 1. 1965 – 31. 5. 1965)	1 kus	1965	3892	1
9	Deník (1. 6. 1965 – 27. 10. 1965)	1 kus	1965	3892	2
10	Deník (28. 10. 1965 – 20. 4. 1966)	1 kus	1965-1966	3892	2
11	Deník (21. 4. 1966 – 2. 8. 1966)	1 kus	1966	3892	2
12	Deník (4. 8. 1966 – 31. 1. 1967)	1 kus	1966-1967	3892	2
13	Deník (7. 2. 1967 – 24. 5. 1967)	1 kus	1967	3892	3
14	Deník (25. 5. 1967 – 19. 9. 1967)	1 kus	1967	3892	3
15	Deník (21. 9. 1967 – 20. 2. 1968)	1 kus	1967-1968	3892	3
16	Deník (7. 7. 1968 – 31. 12. 1968)	1 kus	1968	3892	3
17	Deník (1. 1. 1969 – 10. 8. 1969)	1 kus	1969	3892	3
18	Deník (11. 8. 1969 – 16. 2. 1970)	1 kus	1969-1970	3892	4
19	Deník (17. 2. 1970 – 10. 8. 1970)	1 kus	1970	3892	4
20	Deník (10. 8. 1970 – 20. 3. 1971)	1 kus	1970-1971	3892	4

21	Deník (21. 3. 1971 – 20. 3. 1972)	1 kus	1971-1972	3892	4
22	Deník (21. 3. 1972 – 23. 5. 1973)	1 kus	1972-1973	3892	4
23	Deník (24. 5. 1973 – 6. 6. 1974)	1 kus	1973-1974	3892	5
24	Deník (7. 6. 1974 – 6. 6. 1975)	1 kus	1974-1975	3892	5
25	Deník (7. 6. 1975 – 31. 7. 1976)	1 kus	1975-1976	3892	5
26	Deník (1. 8. 1976 – 14. 8. 1977)	1 kus	1976-1977	3892	5
27	Deník (15. 8. 1977 – 14. 10. 1978)	1 kus	1977-1978	3892	5
28	Deník (15. 10. 1978 – 2. 9. 1979)	1 kus	1978-1979	3892	6
29	Deník (18. 9. 1979 – 25. 9. 1980)	1 kus	1979-1980	3892	6
30	Deník (26. 9. 1980 – 16. 11. 1981)	1 kus	1980-1981	3892	6
31	Deník (17. 11. 1981 – 1. 1. 1983)	1 kus	1981-1983	3892	6
32	Deník (1. 1. 1983 – 30. 4. 1984)	1 kus	1983-1984	3892	6
33	Deník (1. 5. 1984 – 26. 8. 1985)	1 kus	1984-1985	3892	7
34	Deník (27. 8. 1985 – 14. 9. 1986)	1 kus	1985-1986	3892	7
35	Deník (15. 9. 1986 – 17. 11. 1987)	1 kus	1986-1987	3892	7
36	Deník (18. 11. 1987 – 30. 11. 1988)	1 kus	1987-1988	3892	7
37	Deník (1. 12. 1988 – 18. 2. 1991)	1 kus	1988-1991	3892	7

Rukopisy – cizí

38	Ivan Blatný – Skupina 42 (báseň)	1 kus	b. d.	3892	1
----	----------------------------------	-------	-------	------	---

Tiráž

Jan Smetana (*1918 – †1998) soupis osobního fondu

časový rozsah fondu: 1943–1991

počet evidenčních jednotek: 7 kartonů

počet inventárních jednotek: 38

rozsah v bm: 0,84 bm

stav ke dni: 12. 10. 2016

jméno zpracovatele: Lucie Večerníková

číslo evidenčního listu NAD: 162

číslo evidenční pomůcky: 120

počet stran: 6

schválil dne: 18. 10. 2016 Tomáš Hylmar